

РОЗДІЛ I

Актуальні проблеми соціальних комунікацій

УДК [007:304:659]:352(477.82-2)

Ольга Бузулук – магістр журналістики,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Особливості правового регулювання інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування на сучасному етапі (на прикладі Луцької міської ради)

У статті досліджено діюче правове забезпечення та основні принципи діяльності органів місцевого самоврядування на прикладі Луцької міської ради. Проаналізовано основні нормативно-правові акти, якими керується міська рада у своїй інформаційній діяльності, визначено проблемні питання її правового регулювання та виокремлено його особливості. Визначено, що успішна інформаційна діяльність органів місцевого самоврядування є необхідною умовою для існування й розвитку незалежної держави. Інформаційній сфері відводиться головна роль і в формуванні свідомого громадянського суспільства.

Основні законодавчі принципи інформаційної діяльності сформульовані, однак її правове регулювання потребує вдосконалення та додаткового тлумачення. Національне законодавство щодо інформаційної сфери потрібно привести у відповідність до світових норм. Ефективна діяльність системи місцевого самоврядування можлива за умови запровадження широких інформаційних зв'язків між органами місцевого самоврядування, державними управлінськими структурами і населенням (громадськістю).

Ключові слова: інформаційна діяльність, органи місцевого самоврядування, правове регулювання.

Постановка наукової проблеми та її значення. Стан формування та використання інформаційних ресурсів органами місцевого самоврядування свідчить про необхідність запровадження науково обґрунтованої послідовності та системності щодо удосконалення управління ними. Зокрема, до цього часу відсутній комплексний підхід до правового вирішення питань розвитку інформаційної інфраструктури на рівні територіальних громад. В українському законодавстві не з'явилися документи, що мають регламентувати та координувати процес формування правових засад побудови, ефективного функціонування та розвитку системи управління інформаційними ресурсами в країні, а також модернізації інформаційної інфраструктури на місцевому рівні.

Частково ці питання порушуються в таких нормативних актах чинного національного законодавства з регулювання інформаційних відносин, як Конституція України, Закони України «Про інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про національну програму інформатизації», «Про концепцію національної програми інформатизації» та інших, які створюють певні умови для розвитку їх положень в системі підзаконних актів.

Однак «стратегічне значення має коригування пріоритетів державної інформаційної політики щодо включення органів місцевого самоврядування до процесу створення необхідних економічних та соціокультурних умов та правових і організаційних механізмів формування, розвитку і забезпечення ефективного використання національних інформаційних ресурсів в усіх сферах життя і діяльності громадянина, суспільства й держави» [1, с. 4].

Тому значення цієї проблеми є дуже важливим в контексті розбудови демократичної держави й громадянського суспільства.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема правового регулювання інформаційної діяльності в Україні розглядається останнім часом на різних рівнях і в різних наукових площинах: юристами, соціологами, філософами, політологами, журналістами тощо. Цій темі присвячено ряд наукових статей, монографій, інших наукових публікацій. Їх авторами є авторитетні фахівці, експерти, науковці, до числа яких слід віднести Р. Калюжного, В. Брижка, О. Баранова, Є. Макаренко, К. Белякова, Г. Почепцова, С. Чукут, О. Кохановську, Т. Костецьку, А. Марущака, О. Додонова, Б. Кормича, В. Гавловського, М. Гуцалюка, В. Цимбалюка, О. Сосніна. Чимало цінних настанов у цій сфері можна почерпнути із праць відомого вченого М. Кастельса, який вважається одним з найбільших соціологів сучасності, що спеціалізується в галузі інформаційного суспільства і який у своїх роботах досліджує розвиток комунікаційних можливостей суспільства, повсюдне використання інтернету, національну наукову політику тощо. Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації у процесі прийняття державно-управлінських рішень є предметом досліджень А. Ахламова, В. Бакуменка, А. Дегтяра, В. Дорофійенка, І. Древицької, Ю. Машкарова, В. Мороза, О. Крюкова, Н. Нижник, В. Тертички, В. Троня та ін. Питання розвитку інформаційного суспільства в Україні, впровадження в Україні технологій електронного врядування розглядають А. Баранова, О. Голобуцький, М. Демкова, В. Іванов, І. Клименко, І. Коліушко, К. Линьова, А. Москаленко, А. Семенов, В. Цимбалюк, О. Шевчук та інші.

Однак, варто зауважити, що правове регулювання інформаційної діяльності саме органів місцевого самоврядування залишається здебільшого поза увагою вчених і науковців.

Мета статті – дослідити діюче правове забезпечення та основні принципи діяльності органів місцевого самоврядування в інформаційній сфері.

Завданнями статті передбачено проаналізувати основні нормативно-правові акти, якими керуються органи місцевого самоврядування у своїй інформаційній діяльності; визначити проблемні питання правового регулювання інформаційної діяльності та шляхи їх подолання на сучасному етапі; виокремити особливості правового регулювання інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування на прикладі Луцької міської ради.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Інформаційний простір України торкається всіх сфер діяльності в суспільстві, охоплює всі регіони країни. Тому норми права з інформаційного законодавства присутні в більшості законодавчих актів України. Інформаційне законодавство, що включає нормативно-правові акти, які цілком присвячені питанням правового регулювання в інформаційній сфері, і окремі норми за даним предметом в інших нормативно-правових актах, є одночасно основним інструментом реалізації та однією з головних сфер формування державної інформаційної політики.

На цей час уже прийнято і діє ряд базових «інформаційних» законів: «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про державну таємницю», «Про звернення громадян», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про науково-технічну інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про рекламу», «Про авторське право та суміжні права», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про Національну програму інформатизації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про доступ до публічної інформації» тощо.

Проте останнім часом процес формування інформаційного законодавства, зокрема, за допомогою законів, істотно сповільнився, хоча достатньо широке коло правових відносин в інформаційній сфері так і залишилося нерегульованим. Насамперед, це стосується інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, розвитку засобів масової інформації, масової комунікації і зв'язку в умовах ринкової економіки, регулювання ринку інформаційної продукції та послуг тощо.

Інформаційний супровід діяльності органів місцевого самоврядування регламентований низкою законодавчих актів, передусім, Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», прийнятому у 1997 році.

Цей Закон передбачає необхідність створення в органах державної влади та місцевого самоврядування спеціальних інформаційних служб (інформаційні управління, інформаційно-аналітичні підрозділи, прес-служби, прес-центри, управління і центри громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарі та прес-аташе з відповідним апаратом). Вони збирають, аналізують, обробляють та оперативно надають інформацію про діяльність цих органів у повному обсязі засобам масової інформації, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю» [3].

«Успішна інформаційна діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування є нині необхідною умовою існування та розвитку незалежної держави. Саме від спроможності державного апарату на підставі отриманої інформації формувати сенси залежить майбутнє країни. Зусилля щодо інформування населення про діяльність держави значно сприяють становленню громадянського суспільства, насамперед, через формування відповідних громадських настроїв і уподобань» [2, с. 250].

Як бачимо, інформаційній сфері відводиться пріоритетна роль у формуванні і свідомого громадянського суспільства, і майбутнього країни загалом. Однак дослідник ставить в один ряд і органи державної влади, і органи місцевого самоврядування. На нашу думку, останні несуть найбільшу відповідальність за суспільні настрої, адже держава починається з невеликих населених пунктів. І хоч інформаційні служби органів місцевого самоврядування керуються принципами державної інформаційної політики, однак вони все ж мусять вміти подати інформацію так, як буде більш доступно й зрозуміло для жителів того чи іншого регіону, міста, області.

В Україні «сформульовано й закріплено законодавчо основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано державні інституції відповідної компетенції, ухвалено цілу низку концепцій, програм та планів дій. Водночас, на рівні практичної реалізації інформаційна політика держави в сучасній Україні відзначається спорадичністю, різноспрямованістю, нескоординованістю діяльності різних відомств, непослідовністю та непрозорістю в реалізації намічених заходів» [4].

А це напряму залежить від незрозумілого правового регулювання інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування.

Відомі ряд прикладів, коли на сайті Луцької міської ради потрібно було розмістити повідомлення з прес-служби Адміністрації Президента чи Волинської обласної державної адміністрації у той час, коли прес-служба Луцької міської ради не бачила в цьому необхідності, адже його предмет не стосувався життєдіяльності громади Луцька. Крім того, це повідомлення потім потрапляло в розсилку новин для засобів масової інформації, яка здійснюється щоденно. Тож у цих випадках здебільшого діє принцип знайомств і прохань, а правового підкріплення такі речі не мають: що потрібно розміщувати на сайті міської ради, а що – не обов'язково.

Останнім часом відділ інформаційної роботи Луцької міської ради демонструє вміння виконувати свою роботу відповідно до запитів громади. У повідомленні від 16 січня 2013 року йдеться про те, що голова облдержадміністрації провів робочу нараду, під час якої визначили перелік важливих інфраструктурних об'єктів Луцька, що додатково фінансуватимуться з держбюджету [5]. У цьому випадку працівники виокремили з повідомлення прес-служби облдержадміністрації тільки те, що стосувалось Луцька, хоча під час наради було обговорено набагато ширший спектр питань. Але і така інформаційна діяльність ніде не регламентована.

Разом із тим, на нашу думку, недоречним є розміщення на сайті міської ради результатів виступу Президента під заголовком «Пріоритети державної національної політики у 2013 році» у той час, коли текст подано від першої особи, тож стає зрозуміло, що це повна розшифровка виступу [6]. Цей виступ можна було б скоротити і залишити тільки те, що дійсно є цікавим лучанам, адже повністю текст навпаки відштовхує читачів, стає нецікавим для них. Очевидно, що відділ інформаційної роботи, розміщуючи цей виступ, керувався тільки проханням прес-служби облдержадміністрації чи Адміністрації Президента, адже правових документів, що зобов'язують до цього, немає. Також цей виступ міг бути розміщений з власної ініціативи, оскільки на Раді регіонів, де він прозвучав, був присутній Луцький міський голова Микола Романюк.

Науковці зазначають, що «на розвиток і захист свого інформаційного середовища та створення позитивного іміджу своїх країн у світі розвинуті держави виділяють чималі кошти. У нас же ця галузь значною мірою перебуває на периферії суспільного розвитку. Нині, як ніколи, потрібно не тільки досліджувати й вивчати інформаційну галузь України, а й вживати конкретних заходів щодо

відновлення та розбудови інформаційного середовища та приведення національного законодавства відповідно до світових норм» [7].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується постійним підвищенням ролі інформаційних ресурсів в усіх сферах його життєдіяльності, особливо в галузі управління на рівні місцевого самоврядування. Сьогодні стає все більш актуальною необхідність зміни поглядів посадових осіб місцевих органів влади на проблему створення і функціонування інформаційної інфраструктури, відхід від вузького розуміння потреб інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування та від звичайного копіювання повідомлень інших прес-служб вищого рівня.

Від посадових осіб місцевого самоврядування очікують ефективного використання інформаційних технологій у професійній діяльності, адаптації та впровадження стрімких змін інформаційного середовища у свою діяльність, здатності до саморозвитку, вміння знаходити ефективні шляхи вирішення управлінських завдань за допомогою інформаційних технологій, інноваційності їхнього використання.

Ефективна діяльність системи місцевого самоврядування можлива за умови запровадження широких інформаційних зв'язків між органами місцевого самоврядування, державними управлінськими структурами і населенням (громадськістю). Тому створення правової основи інформування громадян є важливим питанням в проблемі організаційного і правового забезпечення місцевих рад.

«Сьогодні найбільш гострою проблемою в Україні є відсутність у більшості громадян довіри до влади, впевненості в тому, що всі гілки і структури влади, всі її посадові особи працюють в інтересах суспільства, а не в інтересах самої влади або своїх особистих» [8]. Тому інформаційна діяльність органів місцевого самоврядування повинна бути скерована, насамперед, на усунення дефіциту довіри до влади, який перешкоджає просуванню по шляху реформ. У цьому розумінні ключовою проблемою є створення відкритого інформаційного середовища, що включає в себе забезпечення інформаційної прозорості органів місцевого самоврядування, необхідної для формування громадянського суспільства і досягнення взаємодії між суспільством та владою на принципах довіри, порозуміння і ділового партнерства. Для вирішення цього завдання необхідно ще реалізувати комплекс юридичних, організаційно-технологічних і економічних заходів, про що ми говоритимемо в інших наукових розвідках.

Досвід Луцької міської ради свідчить, що орган місцевого самоврядування цілком здатен самостійно приймати такі документи й рішення, що сприяють втіленню й реалізації означених вище завдань, не чекаючи відповідних постанов чи рішень Верховної Ради або Кабінету Міністрів. Протягом останніх двох років тут прийнято ряд розпоряджень міського голови, рішень виконавчого комітету та рішень депутатів міської ради, які сприяють реалізації державної інформаційної політики на місцевому рівні та відкритості й прозорості міської влади. Особливо правове регулювання інформаційної діяльності на місцевому рівні посилилось після підписання Закону «Про доступ до публічної інформації».

Не менш важливу роль відіграє і співпраця міської влади з громадськими організаціями та активними лучанами, що прагнуть жити в розвиненому місті та отримувати якісні адміністративні послуги. Тож міський голова та виконавчі органи роблять все необхідне, щоб показати, що надання якісних адміністративних послуг, прозорість та відкритість, сучасне управління з використанням новітніх технологій залишаються їх пріоритетами.

Про це, насамперед, свідчить, Політика якості виконавчих органів Луцької міської ради, затверджена 7 квітня 2011 року виконавчим комітетом [9] та міська програма «Прозора влада» на 2013–2015 роки, прийнята 18 грудня 2012 року депутатами міської ради [10].

На найближчі роки це головні документи, що регламентують правове регулювання інформаційної діяльності Луцької міської ради виключно на місцевому рівні.

Якщо врахувати ще те, що Луцьк робить перші вагомі кроки в напрямку електронного врядування, то можемо стверджувати, що обласний центр Волині показує позитивний приклад у вирішенні означених вище проблемних питань, у тому числі, правового регулювання інформаційної діяльності [11].

Один із семи принципів Політики якості виконавчих органів Луцької міської ради – це «забезпечення прозорості у діяльності виконавчих органів міської ради шляхом інформування

територіальної громади міста про підготовку та виконання суспільно значимих рішень» [9].

Крім того, в цій міській раді затверджуються Цілі якості для кожного окремо взятого виконавчого органу, які значно спрощують роботу і посадовим особам місцевого самоврядування. Якщо проаналізувати Цілі якості на 2012 рік для відділу інформаційної роботи, який цікавить нас в рамках цього дослідження, то для нього були поставлені такі завдання: запровадити проведення чат-конференцій на офіційному сайті Луцької міської ради, створити та наповнити рубрику «ЗМІ про нас» на офіційному сайті Луцької міської ради [9]. Як видно із сайту Луцької міської ради, перше завдання не виконане, адже жодної чат-конференції на сайті проведено не було. У той же час, на сайті створена рубрика «ЗМІ про нас».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На основі аналізу основних нормативно-правових актів, якими керуються органи місцевого самоврядування у своїй інформаційній діяльності, визначено, що питання її правового регулювання потребує вдосконалення та додаткового тлумачення.

Орган місцевого самоврядування здатен і може забезпечувати свою інформаційну діяльність власними нормативно-правовими актами, про що свідчить позитивний досвід Луцької міської ради. Основними залишаються Закони України щодо регулювання інформаційної сфери, однак на сучасному етапі вони недосконалі і вже не забезпечують потреб органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та представників громадськості.

Необхідно пришвидшити процес формування інформаційного законодавства щодо забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. На рівні практичної реалізації державної інформаційної політики діяльність різних відповідальних відомств має стати більш скоординованою, послідовною та прозорою. Тільки за таких умов можна відновити розбудову відкритого інформаційного середовища в Україні та привести національне законодавство у відповідність до світових норм.

У подальших розвідках продовжиться дослідження правового регулювання інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування. Також вивчатимуться проблеми й перспективи створення відкритого інформаційного середовища, що включає в себе забезпечення інформаційної прозорості органів місцевого самоврядування, необхідної для формування громадянського суспільства і досягнення взаємодії між суспільством та владою на принципах довіри, порозуміння і ділового партнерства. Досліджуватимуться засади і принципи державної інформаційної політики та способи її вираження в інформаційній діяльності органів місцевого самоврядування.

Література

1. Соснін О. Національним інформаційним ресурсам – стратегію розвитку / О. Соснін // Віче. – 2004. – № 11.
2. Тарасенко Р. Б. Інформаційне право: навч.-метод. посіб. / Р. Б. Тарасенко / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. – 512 с.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80>.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/3.htm>.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ua/fast-news/viznachenno-perelik-vazhliivih-infrastrukturnih-objektiv-lucka-shcho-finansuvatimutsya>.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ua/actual/prioriteti-derzhavnoyi-nacionalnoyi-politiki-u-2013-roci-za-rezultatami-vistupu-prezidenta>.
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2184>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1189_page_21.html.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ua/quality-management-system>.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ua/prescription/pro-misku-programu-prozora-vlada-na-2013-2015-roki>.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmr.lutsk.ua/uk/news/luck-staie-mistom-elektronnogo-ugyaduvannya>.

Бузулук О. С. Особенности правового регулирования информационной деятельности органов местного регулирования на современном этапе (на примере Луцкого городского совета). В статье исследовано действующее правовое обеспечение и основные принципы деятельности органов местного самоуправления на примере Луцкого городского совета. Проанализированы основные нормативно-правовые акты, которыми руководствуется этот городской совет в своей информационной деятельности, определены проблемные вопросы ее правового регулирования и выделены его особенности.

Определенно, что успешная информационная деятельность органов местного самоуправления является

необходимым условием для существования и развития независимого государства. Информационной сфере отводится главная роль и в формировании сознательного гражданского общества. Основные законодательные принципы информационной деятельности сформированы, однако правовая регуляция нуждается в совершенствовании и дополнительном толковании. Национальное законодательство относительно информационной сферы нужно привести в соответствие с мировыми нормами.

Эффективная деятельность системы местного самоуправления возможна при условии внедрения широких информационных связей между органами местного самоуправления, государственными управленческими структурами и населением (общественностью).

Ключевые слова: информационная деятельность, органы местного самоуправления, правовое регулирование.

Buzuluk O. S. Features of the Legal Adjusting of Informative Activity of the Local Self-Government on the Modern Stage (on the Example of the Lutsk City Council). In the article the operating legal providing and basic principles of activity of organs of local self-government is investigational on the example of Lutsk city advice. The basic normative-legal acts are analysed which are followed by this city advice in the informative activity, the problem questions of its legal adjusting are certain and his features are selected.

Certainly, that successful informative activity of organs of local self-government is a necessary condition for existence and development of the independent state. A leading role is taken an informative sphere in forming of conscious civil society. Basic legislative principles of informative activity are formed, however in it the legal adjusting needs perfection and additional interpretation. National legislation in relation to an informative sphere it is needed to bring to conformity with world norms.

Effective activity of the system of local self-government is possible on condition of introduction of wide informative connections between the organs of local self-government, state administrative structures and population (by public).

Keywords: informative activity, organs of local self-government, legal adjusting.

Адреса для листування: fmr.lutsk@gmail.com

007:304:659.3 “20”

Рафал Ковальчик – доктор габлітований,
професор Лодзького університету (м. Лодзь, Польща)

Подорожній репортаж: виклики XXI століття

У статті розглядаються процеси трансформації традиційної трепел-журналістики. Світ перебуває у добі глобалізації, у добі інформаційного суспільства, у стані постійних змін. Тому світ став ближчим нам усім. Сьогодні інший реципієнт, він змінився. Його очікування у сфері самої інформації досить поверхові, але водночас досить високі вимоги щодо її візуальної передачі, швидкої доставки з усіх кінців світу змушують телебачення, Інтернет, радіостанції, журналістів, публіцистів, творців інформаційних і подорожніх програм, а також і найкращих мандрівників передавати образи світу в цукерці. Золота доба журналістики подорожей Тиціано Терзані вже в минулому. Сьогодні в добу технологічної революції, коли кожен дім заповнений електронікою, починаючи зі смартфонів і закінчуючи планшетами, та швидко старіючими нот-буками, сучасні носії інформації змінили образ журналістики. Це вже інша доба, інше суспільство та інший характер всеохоплюючої інформації. Цікавість світу, бажання показати його таким, яким він є, в усій його багатогранності – в політологічній, історичній та соціологічній проекціях – це саме така формула, яка на часі, це виклик для журналістики подорожей.

Ключові слова: журналістика подорожей, доба інформаційного суспільства, трансформація традиційної трепел-журналістики.

Постановка наукової проблеми та її значення. Світ є неймовірно красивий, він надихає і притягує своїм розмаїттям. Завжди був таким. Однак зараз, у добу глобалізації, в добу